

5. TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU

ANKA DEKLARASYONU

5. Türkiye - Körfez Savunma ve Güvenlik Forumu; “Çeşitlilik İçinde Birlik ve Güvenliğin İnşası” ana temasıyla TASAM Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü tarafından, **05 Kasım 2021** tarihinde, **DoubleTree by Hilton İstanbul Ataşehir Oteli ve Konferans Merkezi’nde** yapılan 7. İstanbul Güvenlik Konferansı alt etkinliği olarak eş-zamanlı icra edilmiştir.

Forum’a çeşitli ülke ve bölgelerden, farklı alan ve sektörlerden konuşmacı ve protokol katılımı sağlanmıştır. Körfez ülkelerinden diplomatik temsilciler ve delegasyonlar da yer almıştır. Forum’da yerli/yabancı uzmanlar, akademisyenler ve diplomatlar tarafından konuşma ve sunumlar gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Körfez’den ilgili otoriteler de Forum’da temsil edilmiş, tüm oturumlar kurumsal olarak takip edilmiştir.

Forum’da ortaya konan aşağıdaki tespitler ve önerilerin, ilgili tüm otoritelerin ve kamuoyunun dikkatine sunulması kararlaştırılmıştır:

1. Güçlü tarihsel ve kültürel arka plana rağmen stratejik nitelikli diyalogun henüz gelişmekte olduğu Türkiye - Orta Doğu veya daha dar kapsamda Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkilerinin kırılgan eksenden yeni dengeler, yeni roller ve yeni ittifaklara uyum sağlayacak bir işbirliği eksenine dönüşmesi, seçenekten öte zorunluluktur. Vizyon ve ferasetle bakıldığında tarihin ve zamanın ruhunun uzun süredir bunu hatırlattığı çeşitli krizlerde test edilmiştir.
2. Bölge dışından, ABD ve AB’nin yanı sıra, Stratejik Ortak Statüsü (2008) ile üst düzey düzenli kurumsal diyalogun benimsendiği ilk ülke olarak Türkiye’nin Bölge ülkeleri ile özellikle ticari ilişkileri giderek gelişmiş; taraflar arasındaki ticaret hacmi bu süreçte katlanarak artmıştır. İki taraf açısından ciddi olumlu sonuçlar doğuran bu gelişmelerde, diğer faktörlerin yanı sıra güven temelli stratejik diyalog arayışının önemli payı vardır. Din, dil, tarih ve coğrafya kardeşliği dışında “stratejik karşılıklı bağımlılık ve güven inşası”, Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkilerinin önündeki temel zihinsel eşiktir. Ülkeler arası önceliklerin ve farklılıkların bölgesel zayıflığa ve güvenlik açığına dönüşmemesi için doğru yönetilmesi, ortak risk ve fırsatlara odaklanma ile mümkün olacaktır.
3. Pandemi dâhil son on yılda yaşanan ve yüzyıldakine denk etkiler bırakan gelişmeler; güvenlik ve savunma dâhil üretim, tüketim, büyüme ve konvansiyonel güç standartlarının değişimi için kritik bir milat olmuştur. Yine ulusal ve uluslararası bağışıklık sisteminin yeniden yorumlanması ve stratejik dönüşüm için senaryo ve hazırlıklar öncelikli konu hâline gelmiştir. Bu bağlamda “Geleceğin Güvenlik/Savunma/Uzay Ekosistemi ve Stratejik Dönüşümü” için yapılacak çalışmalar ve işbirliği her ülke için lokomotif öncelik hâline gelmiştir.
4. İnsansız sistemlere ilişkin teknolojiler önemli bir aşama kat etmiştir. İHA’lar başta olmak üzere pek çok teknoloji hava, kara ve deniz sistemleriyle birlikte kullanılmaktadır. Yapay zekâ ve tam otonom robotik teknolojiler gelecekte çatışmanın yönetimi, icrası ve hukukuna kadar her alanda paradigma değişimine yol açacaktır. Bu alanda gelişim sağlanırken hipersonik füzeler gibi konvansiyonel silah türleri veya siber tehditler gibi farklı ortamların da unutulmaması elzemdir.

Bronz Sponsor

Medya Sponsorları

5. Türkiye'nin gelişen savunma sanayii atılımlarında, "Stratejik Ortaklık" çerçevesinde İHA/SİHA, otonom sistemler daha güçlü hâle gelmiştir. İnsansız sistemler; bilgi tabanlı teknolojiler (yazılımsal teknolojiler, bilgisayar yazılımları, bilgi sistemleri vb.), malzeme tabanlı teknolojiler (donanımsal teknolojiler, donanım, teçhizat, sistem, robotlar vb.) ile elektronik harp sistemleri de daha güçlü ve daha büyük bir ölçek büyüklüğü üzerinden yerini korumalı ve Körfez Ülkeleri için daha fazla işbirliğinde ilham kaynaklarından biri olmalıdır.
6. Özellikle 2. Karabağ savaşından sonra harp taktik doktrinlerini sil baştan değiştiren İHA/SİHA sistemleri; taktik alanda, çatışmanın operasyon yöntemine/tarzına etkisi (iç güvenlik operasyonları ve muharebe sahasına doğrudan yaptığı katkılar), stratejik düzeyde, savaşa katılım ve savaşın icrasına etkisi (güvenlikte paradigma değişimi - tam otonom sistemler, yapay zekâ, silahlı çatışma hukuku) yeni güvenlik çatışma perspektifinde en belirleyici ve orduların başarılarını tayin edici unsur olacaktır.
7. Cabahar Limanı projesi, İran'ın okyanusa erişimini sağlayan ve Hindistan'ın denize kıyısı olmayan Afganistan, Türkmenistan ve Özbekistan gibi ülkelerle bağlantısını sağlayan bir çalışmadır. Bu projenin, Çin'in öncülük ettiği Kuşak ve Yol projesi ile rakip olabileceği görüşleri mevcuttur. Bu limanın çok boyutlu etki analizinin karşılıklı istişareler çerçevesinde paylaşılması önem arz etmektedir.
8. Çin ile İran arasındaki ilişki kazan kazan anlayışı üzerine kurulmuştur. Çin-İran 25 Yıllık Kapsamlı İş Birliği Anlaşması dolayısıyla İran, Çin'e 25 yıl boyunca düşük fiyattan petrol tedarik edecektir. Bu anlaşma kapsamında, iki ülke arasında Çin para cinsi üzerinden bankacılık işlemlerinde kolaylık sağlayıcı bir mekanizma kurulacaktır. Yine bu anlaşma, vergi ödemeye gerek kalmadan stok yapmak ve ihraç etmek için Çin topraklarında petrol depoları inşa etme imkanı sağlayacaktır. Çin, İran'ı İpek Yolu'nun Orta Doğu'daki ticari rotasının merkezi hâline getirmek için çabalamaktadır. Bu doğrultuda Çin-İran 25 Yıllık Kapsamlı İş Birliği Anlaşması aracılığı ile iki ülke arasında yapılan anlaşma ve iş birliklerinin; istihbarat, 5G telekomünikasyon, stratejik konularda eğitim, araştırma ve etkileşim, askerîye, savunma ve güvenlik üzerine yapıldığı etki analizi ile birlikte izlenmelidir.
9. Afganistan'daki gelişmelerde İran ve Hindistan'ın konumu incelendiğinde üç ülkenin de Bölge'de kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiği gözlemlenmektedir. Bölge'de güvenlik ve - Şii azınlıkların oluşturduğu - tehdit unsurları göze çarpmaktadır. Tahran ve Yeni Delhi, Pakistan'ın Afganistan'daki nüfuz alanını genişletme politikasından rahatsızlık duymaktadır. İran, Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesinden kısa süre önce Afganlar ile yapılan görüşmelerde ev sahipliği yapmıştır. Bu ev sahipliği sonrasında Taliban ile iyi ilişkiler geliştirilmiştir. Bölge'de Hindistan'ın varlığı daha çok ekonomik yöndedir. Hindistan yaptığı yatırımlar ile Bölge'de varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Hindistanlı özel ve devlet şirketleri Afganistan'da madencilik sektörüne, elektrik sektörüne, demir ve çelik sektörüne yatırım yapmıştır. Afganistan'ın Taliban tarafından ele geçirilmesinde Hindistan çok büyük kayıplara uğramıştır. Taliban'dan sonra Hindistan'ın Bölge'de yaptığı yatırımların geleceği şimdilik belirsizdir.

10. Taliban'ın Afganistan'ı ele geçirmesi Çin'in kendi güvenlik olgusu için endişelenmesine neden olmuştur. Afganistan'ın ele geçirilmesi ile birlikte Uygurların da bir direniş göstermesinden çekinen Çin, Taliban ile yakın ilişkiler kurarak oluşan bu yeni tehditti ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bu amaç neticesinde Çin, Afganistan'daki en büyük yabancı yatırımcı hâline gelmiş ve Taliban, Afganistan'ı yeniden inşa etme çabalarında Çin'i ana ortak olarak görmeye başlamıştır.
11. Türkiye BM-ISAF II öncülüğünde barış ve güvenliğin sağlanması için çaba göstermiştir. Ayrıca Afganistan'da birçok bölgesel çalışma yapmıştır (eğitim, gıda yardımı gibi). Türk birlikleri halkın saygı ve sevgisini kazanmıştır. 2021 yılında başlayan 2. Taliban dönemi baskıcı bir rejimi beraberinde getirmiştir. Halk ülkeden kaçmaya başlamıştır. İran üzerinden gelen mülteci akını Türkiye'yi de tehdit etmektedir. 300 bin Afganlı tarafından ülkemize düzensiz göç gerçekleşmiştir. 14 Ekim 2021'de Taliban heyeti Ankara'ya gelmiştir ve Türkiye'nin yeni kurulacak yönetime olan pozitif bakış açısı ilerleyen zamanlardaki ikili ilişkiler bakımından yapıcı görünmektedir.
12. Çin, Orta Doğu politikasında melez bir keskin güç politikası kullanmaktadır. Medyayı, üniversiteleri, ekonomik araçları kullanarak bilgide manipülasyon tekniği ile Çin Orta Doğu ülkelerindeki görünümünü değiştirmeye çalışmaktadır. İsrail'de Çin algısı oldukça olumludur, İsrailli katılımcıların %66'sı Çin için olumlu bir yaklaşımda bulunmaktadır. İran'da ise iki ülkenin uluslararası ve bölgesel politikalarının örtüşmesi ve benzer görüşlere sahip olmasından dolayı İranlıların %83'ü Çin hakkında olumlu yaklaşımlarda bulunmaktadır. Buna rağmen Çin'in, İran'a karşı uygulanan uluslararası yaptırımlardan yararlanması gözden kaçmamaktadır. Orta Doğu'da olumlu Çin algısının en düşük olduğu ülke Türkiye'dir. Bahsedilen bu oran %37'nin altındadır ve bu kadar düşük olmasının ana sebeplerinden biri Uygur meselesidir. Türk kamuoyu Çin'e karşı olumsuz tavırlar sergilese de Türk ve Çin hükümetleri iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek için istekli davranmaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığında çıkarılan sonuç Çin'in bilgide manipüle yoluyla Orta Doğu bölgesinde Çin imajını sağlamlaştırmaya çalıştığıdır.
13. ABD'nin, Çin'in ekonomik büyümesini sınırlamak için enerjiye erişimini kısıtlamak şeklinde bir politikaya yöneldiği söylenebilir. 2019 yılından itibaren Körfez bölgesindeki enerji üretim tesisleri ve iletim hatlarına yönelik artan saldırılar karşısında ABD'nin görece kayıtsız kalması ve 2021 yılı Ağustos ayı sonlarında Suudi Arabistan'daki hava savunma sistemlerini geri çekmesi, Çin'in, ABD güvenlik şemsiyesinden istifade ederek enerji ihtiyacını güvene alma döneminin kapandığını göstermesi açısından önemlidir. ABD bu şekilde; tüm enerji ihtiyacını - güvenliği sağlamanın çok zor ve maliyetli olduğu - kritik suyollarından sağlayan Çin'in, enerji ihtiyacının artık güvende olmadığı bir siyasal ortam oluşturmaktadır.
14. Çin ve İran'ın uluslararası ve bölgesel politikaları birbiriyle örtüşmektedir. Çin, ekonomik araçlarla İran'a karşı uluslararası yaptırımlardan yararlanmakta, bu iki ülkenin önemli bir görüş ve hamle farkı bulunmamaktadır. İranlıların; bölgesel müttefikleri olan Irak, Suriye ve Lübnan'a oranla Çin politikaları ile daha çok örtüştüğü tespit edilmiştir.

Kurumsal Destek

aselsan

Ana Sponsor

Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü
National Defence and Security Institute

TASAM
TÜRKİYE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH STRATEGIC STUDIES CENTER

BMC

TÜRK HAVACILIK
UZAY SANAYİ

Bronz Sponsor

GLOBAL SAVUNMA
STRATEJİK GÜVENLİK | SAĞLIK TEKNOLOJİLERİ | İSTİHBARAT

MSI

Medya Sponsorları

15. Son dönemde başta Suudi ARAMCO tesisleri olmak üzere Körfez'deki enerji tesislerine ve nakil hatlarına yönelik saldırılar karşısında ABD'nin takındığı kayıtsızlığın, kendi enerji güvenliğini sağlamak için Çin'i daha fazla savunma harcamasına zorlamaya yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Çin'in sürdürülebilir ekonomik büyüme ve ulusal refah için Körfez enerji kaynaklarına olan bağımlılığı göz önüne alındığında, Pekin yönetiminin bu süreçte Körfez bölgesine yönelik ekonomik araçlarla nüfuz üretme politikasında bir değişime giderek Bölge'ye yönelik askerî güç projeksiyonuna yöneleceği beklenmektedir. Çin'in son dönemde Körfez bölgesinde artan askerî faaliyetleri ve Bölge ülkeleri ile giriştiği askerî iş birlikleri bu iddiayı desteklemek için kanıt olarak sunulmaktadır.
16. Körfez Arap Devletleri İş birliği Konseyi'ne üye ülkelerin karşı karşıya kaldıkları güvenlik tehditlerini/sorunlarını üç farklı zamansal kategoride ele almak mümkündür. Uzun vadeli tehditler/sorunlar, orta vadeli tehditler/sorunlar, kısa vadeli ve süregiden tehditler/sorunlar.
17. Uzun vadeli tehditlerin/sorunların kaynağı olarak iklim değişikliği durmaktadır. Artan küresel sıcaklık ve eriyen buzullar ile dünya çapında deniz ve okyanus sularının 1 ila 1,5 metre yükseleceği öngörülmektedir. Bu ise, yerleşim bölgeleri hemen hemen deniz seviyesinde olan Kuveyt, Bahreyn, Katar ve BAE ile Suudi Arabistan'ın doğusundaki petrol ve vaha bölgesi Katif ve Hasa'yı doğrudan tehdit eden bir gelişmedir.
18. Orta vadeli tehditlerin/sorunların kaynağı olarak petrol ve doğal gazın geleceği durmaktadır. Yeni petrol ve doğal gaz kaynaklarının bulunması ve bu iki kaynağa alternatif daha çevreci enerji kaynaklarının aranması ve kullanıma sokulması, gerek ekonomileri gerekse devlet gelirleri büyük oranda petrol ve doğal gaz satışına bağlı bu ülkelerin önündeki en ciddi sorundur/tehdittir. Bu ülkelerin petrole ve/veya doğal gaza bağımlılıklarını azaltma gayretlerinin ise henüz alternatif düzeyde bir başarıya ulaşmadığı ortadadır.
19. Kısa vadeli ve süregiden tehditlerin/sorunların kaynağı olarak da Körfez ülkelerinin içinde bulunduğu coğrafya durmaktadır. Körfez ülkeleri, dünya petrol rezervlerinin yaklaşık %40'ına, dünya doğal gaz rezervlerinin ise yaklaşık %20'sine sahiptir. Bu ülkeler petrol ve doğal gaz gelirleri ile nüfuslarını dünya ortalamasının çok üstünde bir hayat standardında ve lüksünde yaşatmaktadırlar. Öte yandan Körfez ülkelerinin içinde bulunduğu coğrafya yaşam koşulları itibarıyla dünya ortalamasının altında yaşayan ve dünya nüfusunun yaklaşık %20'sine tekabül eden halklara ev sahipliği yapmaktadır.
20. Dünya nüfusunun sadece % 0,5'ini oluşturan nüfusları ile Körfez ülkelerinin kendilerini savunma kapasiteleri sınırlıdır. Bu güvenlik sorunu Körfez ülkelerinin her an karşı karşıya olduğu bir sorundur ve bu ülkelerin dış politika yönelimlerini belirleyen neredeyse tek faktördür. Bu güvenlik sorunu karşısında Körfez ülkelerinin Türkiye, İran ve diğer Arap ülkeleri ile Afrika'dan, Pakistan-Hindistan'a, ABD-Çin rekabetine kadar küresel gelişmeler karşısında konum alması yönetimi zor bir gerekliliktir.

Kurumsal Destek

Ana Sponsor

Bronz Sponsor

Medya Sponsorları

21. Son yirmi yıl, pek çok ülkede önemli dönüşümlere neden olmuştur. Özellikle “yönetişim” kavramının, devletlerin nezdinde kullanılması ve yansıması bu dönüşüme etki etmiştir. Sözü edilen bu dönüşümün yönü de hızla, yönetmekten yönetişime ya da bürokrasiden piyasaya ve piyasa ağlarına doğru olmuştur. “Güçlü yönetim” bugün, Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası finansal kuruluşların en önemli borç/kredi verme kriteri hâline gelmektedir. Körfez ülkeleri, Katar ve Suudi Arabistan başta olmak üzere, petrol şirketleri bulunan ülkeler kendi öz kurumlarından çok, enerji ihracı yapan şirketler üzerinden dünyaya açılmaktadır.
22. Orta Doğu’daki mevcut istikrarsızlık jeopolitik olarak Levant bölgesi üzerinden Doğu Akdeniz’e taşınmaktadır. Türkiye’nin karşısında; Yunanistan ve Fransa’nın içinde bulunduğu ittifak mücadeleleri ve politik diplomasi, bölgesel bir “Soğuk Savaş” kavramı kazanmıştır.
23. Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de Yunanistan, Fransa liderliğindeki ittifaka karşı en etkili çözüm yolu; Deniz Kuvvetleri ile GAMBOT Diplomasi yapması, bunu Hava-Kara-İstihbarat-Savunma Sanayii ve Diplomasi ile koordineli bir şekilde desteklemesidir.
24. Türkiye’nin F-35 uçak projesinden çıkarılmasından sonra Körfez’de İsrail ile Bölge ülkelerinin “normalleşme” sürecinde BAE’ye F-35 satışının onaylanması ve müteakiben BAE’nin alımı askıya alması ile savunma, silah anlaşmaları alanında çetin ve yıpratıcı bir rekabet yükselmektedir. Dünyanın hâlihazırdaki en üstün teknolojisine sahip F-22 Raptor savaş uçaklarının İsrail’e verilmesi Bölge’de ABD-İsrail ittifakının net bir delili ve göstergesidir.
25. Geleceğin savaş doktrinleri arasında İHA/SİHA sistemleri, belirleyici unsur olarak görülmektedir. 2. Karabağ savaşı ve Libya’daki iç savaştan sonra Türk İHA/SİHA sistemlerinin etkili ve dünyada öncü olması üzerine, Körfez ülkelerine daha fazla satışın gerçekleşmesi için diplomasi atağı elzemdir.
26. Kovid-19 sonrası şehirlerde virüslü/hastalıklı dolaşan insanların tespiti ve tedavisi için ASELSAN’ın akıllı şehir sistemlerinin, Körfez ülkelerinin özellikle nüfusu yoğun şehirlerinde etkili olacağı belirtilmiştir.
27. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla çoğunlukla kırsal alanlarda emniyet ve asayişin sağlanması görevlerini yürüten Jandarma; Polis ve Ordu birlikleriyle birlikte önemli görevler üstlenmiştir. Nitekim günümüzde Jandarma teşkilatı çoğunlukla kırsal alanlarda kolluk görevi icra ederken sahip olduğu kolluk görev anlayışı ve operasyon kapasitesi ile terörle mücadelede hem kırsal alanlarda hem de ihtiyaç hâlinde şehir merkezleri ile yurt dışı operasyonlarda görev alabilmektedir. Ayrıca Jandarma teşkilatının; halk ile iç içe görev yapma anlayışına sahip olması sayesinde terörist örgütlere karşı operasyonel mücadelenin yanında terörist örgütlerin halk desteğini yanlarına çekmesini önleme boyutunda da önemli bir fonksiyona sahip olduğu görülmektedir. Körfez ülkelerindeki Jandarma kolluk işlevi gören birimlerin bu tecrübeden her boyutta yararlanması ısrarla tavsiye edilmiştir.

Kurumsal Destek

Ana Sponsor

Bronz Sponsor

Medya Sponsorları

28. Afetlerin tamamen ortadan kaldırılması, yok edilmesi mümkün değildir, ancak afetler ve afetlerin sonucunda meydana gelen tahribatların önlenmesi ve/veya minimize edilebilmesi amacıyla afet meydana gelmeden ya da afet meydana geldikten sonra uygulanması gereken politikalar mevcuttur. Devlete, topluma, bireylere, mal ve eşyalara yönelik tehlikenin söz konusu olduğu afet durumlarında etkin yönetim ve personel ile doğal afet sonrası etkinin minimize edilebilmesi için Türkiye'nin Afet tecrübesinde büyük bir işbirliği potansiyeli olduğu yinelenmiştir.
29. Kovid-19 sonrası tüm dünya genelinde yaşanan enflasyon, gıda krizi gibi mücbir sebeplerin; üretim merkezlerinin artırılıp geniş coğrafyalar içinde konumlandırılmasının krizi azaltacağı, minimize edeceği belirtilmiştir. Bu bağlamda ivedi sağlanacak işbirliğinin hem ulusal hem bölgesel gıda güvenliği için anahtar olduğu özellikle vurgulanmıştır.

05 Kasım 2021, İstanbul

Kurumsal Destek

aselsan

Ana Sponsor

BMC

Bronz Sponsor

Medya Sponsorları